Norman Károly

Jelenségszintű intelligencia

Íme, akiről szó van:

„Jézusmária, itt van a papucsomon egy nagyon nagy – itt a kedvenced, gyere gyorsan!"

Tényleg ott van, de ma már az asszony nem csap rá csípőből a seprűvel, hanem előbb értem sikolt. Nem éltem hiába.

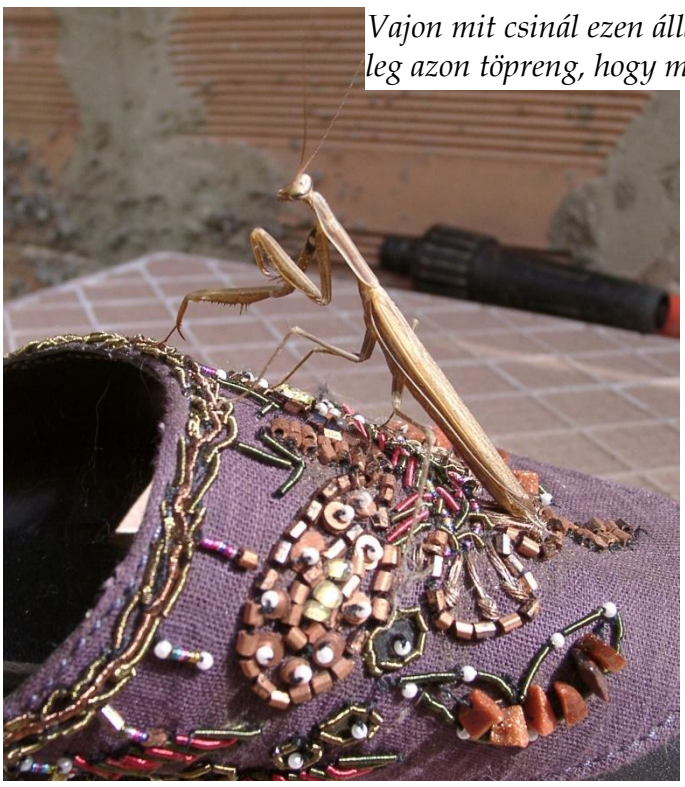
Mostan akkor beszéljünk a sakkozásról, árnyaltan, hadd kapjanak az etológusok gutaütést. Magas intelligenciát kívánó, tudós sport a sakkozás. Aki űzi, intellektuális jelenség. Ilyen például a zsebszámológépem, amely csökönyös, számító, hideg, cinikus, haszonleső, önző, pimasz műtárgy, habár amikor győzelemre állok, és elkezd irracionális lépéseket tenni, csak hogy kitolja a vereség pillanatát, akkor gyermeteg, és szánalmas az összeomlott kicsi lelke. Mármost ez a dolog néhány szubrutinon s egykét áramjárta madzagon múlik, és semmi egyében. És akkor az ember: akár a sakknovellában. Tisztára az ember benyomását kelti, holott esetleg csak néhány integrált áramkört forrasztottak a koponyájába. Egyet a Munkához; öt szubrutinból oldja meg a szerelmi életét serdüléstől halálig;

kettőből a politikai álláspontját, pálfordulással együtt. Többnyire egyetlen, egyutasításos program gondoskodik a vallásosságáról; és ha még sakkozni is tud, ami ritka művészet, ihlet és csoda, hát van benne még egy kis, fekete processzor, mint a kézi-számítógépemben. Ámde megszavazzuk neki, hogy ő a Kozmosz Intellektuális Fenoménje: az Ember, kiváltképp, mert amikor elromlik, hát még feltalál valamit, ami korábban ésszel nem volt felérhető. Ki tudná megállapítani a jelenség szintjén, hogy emberrel van-e dolga, vagy számítógéppel? Hogy látszik rajta? Na ne!

Térjünk vissza az állathoz! Ez az állat a Rovarok (Insecta) osztályának Fogólábúak (Mantodea) rendjébe sorolható Mantidae család fajai, az Ájtatos manók (= Imádkozó sáskák, Mantidea) közül az egyetlen(nek mondott) hazai fajhoz, az Imádkozó sáskához (Mantis religiosa) tartozik. Na mégegyszer. Insecta > Mantodea > Mantidae > Mantidea > Mantis religiosa, fog ez menni.

Ragadozó, a darázs meg sem kottyan neki, mert háromszögletű, bájos arcát nem szegezi szembe annak fullánkjával, hanem a két fel- és alkarja alkotta satuba szorítja keresztben, és mire a darázs belefáradna fullánkja hiábavaló öltögetésébe, már el is fogyott, csak a csutka marad.

Ez az állat villámgyors, de hátsó lábai sem ugrásra valók. Mászik, vagy fut, ha a rovaradrenalin felszaporodna benne. Ámde egyelőre a lehetőségekhez képest nyugodt. Alaposabban szemügyre véve két dolog látható: kissé megsérült a baloldali fogókarja, leszakadt a vékony, tüske alatti nyúlványa, vagyis a lábfeje.

Vajon mit csinál ezen állat? Mindenekelőtt szemlélődik, vélhetőleg azon töpreng, hogy mit akarok én, minek hoztam ki a napra.

Ezért elvonult a világtól, amely csőrös szörnyetegekkel van tele, és keresett magának egy kevésbé szem előtti zugot. Ismeretes, hogy a mantidák döbbenetes alaki alkalmazkodásra képesek. Nagy érzékenységgel szemlélik és értékelik a környezetüket, és nem csupán a természetes kiválogatódás találta meg bennük a védekező alaki hasonlóvá válás (mimikri) legvarázslatosabb kísérleti terepét, hanem ők maguk is olyan

helyre mennek, ahol a legkevésbé tűnnek föl. Ékszerhez volnánk hasonlatosak? Itt egy remekbe szabott papucs, az árnyékban. Ugyan kinek tűnnénk föl rajta? (A nőknek, szerencsétlenkém, a nőknek. Van még mit tanulnod.)

Alien-fejecskéjét forgatja, kezével simogatja, ugyanezt teszi a lábaival, csápját lehúzza és csócsálgatja, s amikor látja, hogy azon túl, hogy papucsostul hozom-viszem és nézegetem, nem teszek ellene semmit, mindezt zavartalanul folytatja.

„Hát nem igaz, mosakszik, mint a cica!"

Márpedig az asszony szereti a cicáját, tehát fölébredt benne a rokonszenv az ájtatos manó iránt. Az ájtatos manó ezért, ha a mosakodásából fölnéz, már két egyforma szabású, hatalmas lényt lát, akik láthatóan egyre derültebben szimpatizálnak vele. Nem látott még sivatagi túlélésre kiképzett, csorgó nyálú tengerészgyalogost.

Időnként fölnéz, pillantásával követi, mit teszek-veszek, fényképezőgép, jé, aha, villan, na és? Folytassuk nyugodtan. Mint az avarszöcske a nézelődést a monitorom tetején. Ámde miért nyalakszik-mosakszik olyan megátalkodottan az állat?

Nyújtom a kezem, gyere öreg, látod, nem akarok semmi rosszat. Mássz föl, nézzelek.

Némi óvatos töprengés után fölmászik rá. Ó, igen. A tüskés lábaira csongolyodott egy csomó pókháló, bogozza itt, bogozza ott, de az istennek sem jön le. Na várj! Majd leszedegetem a szálkacsipesszel.

„Hát ez a csőrszerű gyilok micsoda itt? Erről nem volt szó!"

Nyugi! Csináljuk együtt. Te a csápodat csócsálod, én a lábaidat tisztogatom.

Miután látja, hogy a csipeszszel csak a lábait szabadítom ki, a nyugtalansága hamar elmúlik. Leszedek egy pókhálót, megmozgatja a lábát, rám néz, nem létezik, hogy ne tudna gondolkodni.

Öt perc alatt végzünk. „Most menjél haza! Lehet persze, hogy visszajössz, mint az avarszöcske." Vagy egyenesen beköltözik, mint a házitücsök, aki ugyanolyan nyugodt, bölcs rovar, mint az ő fajtája, tudja is az irodalom (Tolsztoj Burattinójának, avagy Pinocchiónak bölcs Öreg Tücsökje).

Tessék, sorban idenyújtja a többi lábát, az ész megáll.

Igenis, van intelligens rovar, hiába állítják egyesek az etológiára hivatkozva, hogy a rovar bedrótozott idegrendszerrel született állati automata. Mert ha figyelmes és szemlélődik, megszokik, alkalmazkodik, arányosan reagál, együtt él – akkor miért ne vehetnénk ugyanannyira intelligensnek, mint bármely sakkozót??

Menjél, ne nézz így, a fenébe is! Az egész napot nem töltheted a kezemen!